

„Komplexen funkcionáló Zala megyei tehetségeket segítő program”

Komplexen funkcionáló tehetséggondozás Zalabérben

Komplexen funkcionáló tehetséggondozás Zalabérben

2010/11 –es
tanév

Készítette:

Kiss Albert
Cseh Németh Zsuzsanna
Cseh Németh László
Ács Klaudia

KÉSZÜLT A TÁMOP-3.4.4/B-08/1-2009-0080 SZÁMÚ, „KOMPLEXEN
FUNKCIONÁLÓ ZALA MEGYEI TEHETSÉGEKET SEGÍTŐ PROGRAM” CÍMŰ
PÁLYÁZAT KERETÉBEN

esély és ösztönzés

Tartalom

1. A kreatív önképző kör célja	3
2. Tervezés, szervezés, tanulásirányítás.....	4
3. A kreatív önképzőkörben felmerülő olvasási problémák, kitüntetett figyelemmel a természettudományi tantárgyak vonatkozásában.....	5
4. Hogyan tanulnak a zalabéri diákok a kreatív önképzőkörben? – <i>Három műhelyfoglalkozás a tehetségművelés jegyében</i> -	8
5. Óravázlatok.....	10
Olvasási képességek fejlesztése a természetismeret tanításakor.....	11
Saját alkotás elemzésétől a műelemzésig	14
Fókuszban a FÉNY!	16
Fókuszban a HIDEG.....	17
Fókuszban az ÉLET	18
6. Tehetségnap (Alkotói napok)	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Kreatív önképző kör

1. A kreatív önképző kör célja

A kreatív önképző kör célja, hogy a különböző életkorú, érdeklődési körű tehetségigéretes és tehetséges tanulók számára teremtsünk kreatív pedagógiai légkört. Ebben az alkotó légkörben ismerkedjenek meg a tanulók az egyéni és a csoportos alkotási technikákkal, hozzanak létre szubjektív és eredeti alkotásokat. A csoportos alkotási folyamatok közben éljék meg a közjóért tevés és a társadalmi szerepvállalás lehetőségét és annak konfliktusokkal terhes döntési helyzeteit.

- 1.1. A tudomány iránt érdeklődő gyerekek tanulják meg a felelősségteljes önművelést; a forrásközpontok felhasználását; az ismeretterjesztés digitális és nyomtatott formáit; az általuk érthető kutatási módszerek alkalmazását; a megértett tudományos problémák mikrokörnyezetükben történő vizsgálatát; a szubjektív alkotást és az alkotásukról történő kommunikációt.
- 1.2. A művészet iránt érdeklődő gyermekek éljék meg a szabadságuk kibontakoztatásának lehetőségét az alkotó pedagógiai közegben. Kapjanak az alkotási technikákhoz mintákat a művészet-, a projekt-, a dráma- és az integrációs pedagógia eszközeivel a szabálykövetéstől az eredeti alkotásig. A tanulóknak tudatosodjon az esztétikai értékvilágok (egyetemes, partikuláris, magán) különbözősége. Folytassanak műélvező és művészi alkotást létrehozó tevékenységet. A tanulók fogadják a nembeli művészi értékek befogadásának segítségét, vállaljanak konfliktust a nembeli értékek mentén a közvetlen környezetének esztétikájáért, a benne megjelenő művészi alkotások őrzésért és az emberi teljesítmény tiszteletéért.
- 1.3. A közjóért tenni akaró, a társadalmi szerepvállalásra affinitást mutató gyerekeket segítsük a társadalomhoz való attitűdjük kialakításában, a személyközi, állampolgári és vállalkozói kulcskompetenciák kialakításában. Kritikusan szemléljék a társadalom normatív jellegét és a saját képességeinek korlátait. Tegyük érthetővé a normatív jellegű rendszereket, kínáljunk fel döntési helyzeteket nembeli és szubkulturális pozitív és negatív értékek, értékduálok mentén. Segítsük az információs kommunikációs technika alkalmazását az információáramoltatásban és az önmenedzselésben. Alakítsuk ki az ön- és a kortársak közötti értékelési és érdekképviselési rendszerét.
- 1.4. Valósuljon meg a tudomány-, a művészet iránt érdeklődő, a közjóért tenni akaró tanulók egymásra találása a közös alkotásban, cselekvésben, döntési helyzetekben úgy, hogy az irányított pedagógiai folyamatok közben érvényesüljenek a kulcskompetenciák. Ezen belül kitüntetett figyelemmel jusson érvényre az anyanyelven folytatott kommunikáció, a tanulás elsajátítása, a kulturális tudatosság és kifejezőkészség, a szociális és állampolgári kompetenciák, a digitális kompetencia és a tanulás elsajátítása, a kezdeményezőkézség és vállalkozói kompetencia.

2. Tervezés, szervezés, tanulásirányítás

A kreatív önképző körben alkalmazott tervezés, szervezés és a tanulás irányítása eltér a tantárgy – tanóra – osztály kerettől. Ertér, mert nem tantárgyakhoz, nem tankönyvekhez, nem a diákok passzív befogadásához, nem a tanulási folyamatokban résztvevők kívülálló szerepéhez, nem egy-egy pedagógushoz, nem 45 perces időkerethez és nem egy-egy osztályhoz kötődik. Vegyük mintaként azt az önképző köri foglalkozást, amelynek fókuszába az „ÉLET” fogalmat helyeztük.

- 2.1. Az önképző kör ismeretrendszere túlmutat a tantárgyi szemléleten, mert nem egy-egy tudományterületet közvetítő tantárgy ismeretrendszeréhez igazítja a foglalkozásokat. A foglalkozások fókuszába helyezett „ÉLET” fogalmat legalább háromféle szerepben – értelmező típusban – közelítik meg a tanulók. Így a tudományos eredményekre figyelők, a művészeti alkotást létrehozók és a társadalmi szerepet vállalók szerepekben.
- 2.2. Az „ÉLET” fogalom értelmezéséhez nem tankönyveket használtunk, hanem egyéb információs forrásokra építünk. Felhasználtunk elektronikus és nyomtatott információs forrásokat. Egyrészt az internet által nyújtott lehetőségeket (kereső programok, weboldalak, honlapok stb.), másrészt a könyvtár adta információhordozókat (lexikonokat, enciklopédiákat, folyóiratokat, ismeretterjesztő és szakkönyveket).
- 2.3. A diákok passzív befogadását felváltjuk a gyerekek kreatívan megismerő tevékenységeire. Ez a tevékenység a gyerekek érdeklődési körére épül, ami a csoportmunkában elkészített gondolattérképben jelenik meg. Ebben a spontán gondolatoknak, a távoli asszociációknak van kitüntetett szerepük. A fenti szerepekhez kötött önálló kreatív megismerési (tapasztalati-, teoretikus-, önkifejezési-, műalkotási-, műélvező stb.) módszerek érvényesülnek.
- 2.4. A tanulási folyamatban résztvevő diákok és pedagógusok „kívülállóságát” felváltjuk a drámapedagógia eszközeinek alkalmazásában rejlő szerepbe lépés lehetőségének biztosításával. A felkínált szerepek során a kreatív megismerés tárgyiasult produktumait használjuk fel a kontextus építéséhez, ami élményszerűvé teszi a szerepbe lépést és a fókusz átélését.
- 2.5. A kreatív önképző köri foglalkozásokat pedagógus team tervezi, szervezi, irányítja. E team pedagógusait jellemzi a team munkára képesség, a kreativitás, az önfejlesztés és megújulás képessége, a különböző (projekt-, dráma-, művészeti-, integrációs stb.) pedagógiák módszertanának hatékony alkalmazása. Emellett hangsúlyozott elvárás az együtt egy helyen (tanterem, könyvtár, iskola épületén kívüli tér stb.) egy időben egy nagyobb tanulócsoporthoz tanulósi folyamatainak közös irányítási képessége.
- 2.6. A foglalkozások időkerete elhagyja a 45 perceset. Abból a megfontolásból és tapasztalatból, hogy egy-egy fókuszba helyezett fogalom – a kreatív megismerési folyamattal előkészítetten – megélése komplex drámaórával legalább 60 perces időtartamot igényel.

3. A kreatív önképzőkörben felmerülő olvasási problémák, kitüntetett figyelemmel a természettudományi tantárgyak vonatkozásában

A természettudományi gondolkodás előfeltétele a gyermekeket körülvevő természeti és épített környezetről szóló ismeretek, információk megismerése. Közoktatási rendszerünk az információk megismerésére leginkább a teoretikus utat kínálja fel, míg az empirikus megismerést háttérbe szorítja. Ugyanakkor azt tapasztaljuk, hogy a természettudományok eredményeit közvetítő pedagógusok tantárgy-pedagógiai praxisában nem kellő mértékű a teoretikus ismereteket hordozó írott szövegek olvasására, megértésére fordított időmennyiség, nem elegendő az ilyen jellegű tevékenykedtetés, feladatadás. Ez a hiányosság sajnos a háttérbe szoruló empirikus megismerés tapasztalatait rögzítő ismerethordozók olvasásakor és megértésekor is érvényes.

Milyen tevékenységekkel fejleszthetik a természettudományi tantárgyakat tanító pedagógusok a tanulók olvasási és szövegértési képességeit?

Az olvasási képességek fejlesztésekor szükséges, hogy a pedagógus hangosan és némán egyaránt olvastassa a tanulókat. *Hangos olvasáskor* a tanuló olvassa fel az írott szöveget társának vagy a csoportjának. Végezzen blattoló olvasást („kapásból”, felkészülés nélkül), felkészülés utáni olvasást (néhány percre ismerkedhet a tanuló a szöveggel, elolvashatja egyszer, kétszer), felolvasást (hosszabb idejű felkészülés után, szövegűen és a helyes kiejtést követve a hallgatósággal kapcsolatot tartva). *Néma olvasáskor* a tanuló olvassa el figyelmesen a szöveget, és koncentráljon az elvégzendő feladatra. Néma gyorsolvasáskor keressen az írott szövegben adatokat, információkat. Néma értő olvasáskor az írott szöveggel kapcsolatos feladatokat oldjon meg. Ezek a feladatok többek között a szókapcsolatok, a fogalmak jelentésének, az összefüggéseknek a felismerésére, megértésére irányulhatnak. Meditatív olvasáskor tárja fel a tanuló a szöveg többletjelentését, rejtett összefüggéseit.

A pedagógus a hangos olvastatáskor javítsa, javíttassa a hibákat: a betűtévesztést, betűcserét, betűkihagyást, betűbetoldást, újrakezdést, mást olvasást, az összeolvadások-, hasonulások hibás olvasását. A néma olvasáskor adott feladatot és annak megoldását olvastassa fel hangosan és szükség esetén javítsa, értelmezze a megoldást. Az ellenőrzésbe, a javításba vonja be a tanuló párokat, a csoporttársakat. Rendszeresen (óráról órára) adjon olvasási feladatot a biológiát, a fizikát, a földrajzot, a kémiát, a természetismeretet tanító pedagógus.

A szövegértési képességek fejlesztésekor a pedagógus segítse értelmezni a szöveget annak egységei mentén. A tanuló értelmezze az elolvasott szöveg címét, a bekezdéseket, a mondatokat, a fogalmakat. A tanuló - többek között - a fogalmak értelmezéséhez használjon szótárt, lexikont, enciklopédiát; a mondatokban keresse meg az alanyt, az állítmányt, a bővítményeket; adjon címet a bekezdéseknek; alkotson szöveget a szöveg megértését segítő illusztrációról; fogalmazzon meg társának állítást a szöveggel kapcsolatosan, és a társa döntse el, hogy hamis vagy igaz az állítás; adjon új (természetesen tartalomra utaló) címet a szövegnek.

A pedagógus a tanulók szövegértési tevékenységeit segítse vázlatkészítésre irányuló tevékenykedtetéssel. A tanuló többek között fogalmazzon meg összegző mondatokat a bekezdések tartalmáról, és soroljon fel kulcsfontosságú fogalmakat a bekezdésből; készítsen a vázlat megértését segítő ábrát, rajzot, táblázatot, diagramot, grafikont, térképet, illusztrációt.

Az általános iskolás tanulók - a természet megismerésére irányuló - empirikus megismerése többnyire a tanár által rendszerint egyszer elvégzett mérések, vizsgálatok, repetitív kísérletek nézésében, megfigyelésében valósul meg. Szerencsésebb esetben - a felszereltebb iskolákban - a

digitális taneszközökön, vagy az interneten közzétett empirikus megismerések többször megtekinthetők, ha az iskola, a pedagógus lehetőséget biztosít erre. A nyomtatott és digitális taneszközökben egyaránt található az **empirikus megismerési tapasztalatokat rögzítő leíró és értelmező szövegek, valamint ezek megértését segítő kiegészítő illusztrációk** (rendszerező ábrák, - táblázatok, - diagramok, - modellek, - térképek stb.).

A **természettudományi tantárgyat tanító pedagógusok** gyakran tapasztalják azt, hogy a diákok a leíró és magyarázó szövegek és az azok megértését segítő illusztrációk által hordozott ismeretek, információk olvasását nehezen végzik. A pedagógusokat érintőlegesen készíti fel a természettudományi tantárgypedagógia a rögzített tapasztalatok (szövegek és illusztrációk) olvasásának és értelmezésének tanítására annak ellenére, hogy e tantárgypedagógia hangsúlyozza az empirikus megismerés tanítását. Tapasztalataink szerint a természettudományi szövegek (legfőképp a tantárgyiak) és illusztrációk olvasási nehézségeinek hátterében a diákok olvasási és szövegértési képességeinek fejlesztési hiányossága áll. Az illusztrációk jeleinek, jelképeinek, fogalmainak, összefüggéseinek elolvasása gondot okoz az olvasással ismerkedőknek. Az illusztrációk jelentésének megértése és összekapcsolása a leíró és a magyarázó szöveggel nehézkes a dekódoló olvasóknak. A kvázi olvasók felületesen szemlélik vagy félretolják azokat az illusztrációkat, amelyek nem biztosítanak számukra könnyed megértésményt. (Ők gyakran lemondanak pl.: a biológia által alkalmazott illusztrációk olvasásáról, megértéséről, mert „engem a biológia nem érdekel”.)

A **természetet megismerő tevékenységek tapasztalatait rögzítő szövegeket, illusztrációkat nehezen olvasó, értelmező tanulók** elidegenedése figyelhető meg a természettudományi tantárgyaktól, gyakran ők azok, akiknek kiemelkedő a motivációja a természetismeret kezdeti tanulásakor, az évfolyamonkénti új tantárgyak megjelenésekor. A motivációjuk hátterében az áll, hogy manuális tevékenységgel vizsgálhatják, mérhetik, tapasztalhatják meg a természet anyagait, az anyagok kölcsönhatását, a természet jelenségeit. Az elidegenedés kezdete érhető nyomon a tapasztalati ismeretek illusztrációnak (jegyzőkönyvek, ábrák, táblázatok, grafikonok, térképek) létrehozásakor. Az elidegenedés fokozódik ezeknek az illusztrációknak az olvasásakor, értelmezésekor és az azokról történő szövegalkotásakor.

Milyen tevékenységekkel növelhetik a pedagógusok a diákok érdeklődését a természetismeret tanítása során?

Mintafeladat:

I. Óraindítás a kreatív önképző körben

A tudomány iránt érdeklődők

Tanulmányozzátok Schranz András: A tudomány térképe – Kisenciklopédia a tudomány egészéről. (ÉKP Program Pedagógus Szakma Megújítása Projekt, Kereban Kiadó, 1995.) segítségével a tudomány térképét! 200. oldal kihajtható lapok.

Mely tudományfőág és alágak vizsgálhatják az életet? Keressétek meg az alágak leírását a könyvben és keressétek meg azokat a mondatokat, amelyek igazolják a feltevéseteket.

A természetbúvárokodók

Tanulmányozzátok Gerald Durrell és Lee Durrell: Az amatőr természetbúvár (Gondolat, Budapest, 1987.) és Kontra Klára „Beszélgessünk a természettel!” (Calibra Kiadó, Budapest 1992.) című könyvek tartalomjegyzékét! Soroljátok fel a hasonló tevékenységeiteket: búvárokodásaitokat és „beszélgetéseiteket” a természettel? Válasszatok ki egy-egy búvárokodást, „beszélgetést” amellyel lehetne tapasztalatokat gyűjteni az életről és olvassátok el.

A képzőművészet iránt érdeklődők

Nézzétek át Bálványos Huba: Esztétikai művészeti ismeretek nevelés. (Balassi Kiadó, Budapest, 1998.) könyv képjegyzékét 93. oldaltól. Válasszatok ki olyan műveket, amelyek az élet harmóniáját, ritmusát, rendjét ábrázolják. A képekhez tartozó műelemzések szövegeiből emeljétek ki azokat a mondatokat, amelyek a az ember és környezete rendjéről, rendezetlenségéről szólnak.

A vallás iránt érdeklődők

Tanulmányozzátok Károli Gáspár: Szent Biblia. (Budapest, 1988.) című könyvében Mózes első könyve a teremtésről részben „A világ teremtése” 1-25. szakaszokat. Írjátok le a teremtés lépéseit.

Az irodalmi műveket kedvelők

Válogassatok a tartalomjegyzékből olyan mítoszcímeket, amelyek szerintetek kapcsolatba hozhatók a születéssel annak metaforáival az élettel a halállal, a túlvilággal. Válasszatok ki egy mítoszt annak ismertetéshez.

Források: Heffner Anna: Könyv a könyvről. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1999. Trencsényi – Waldapfel Imre: Mitológia. Typotex Kt. 2010.

II. Készítsetek cédulákat az ismeretgyűjtésről

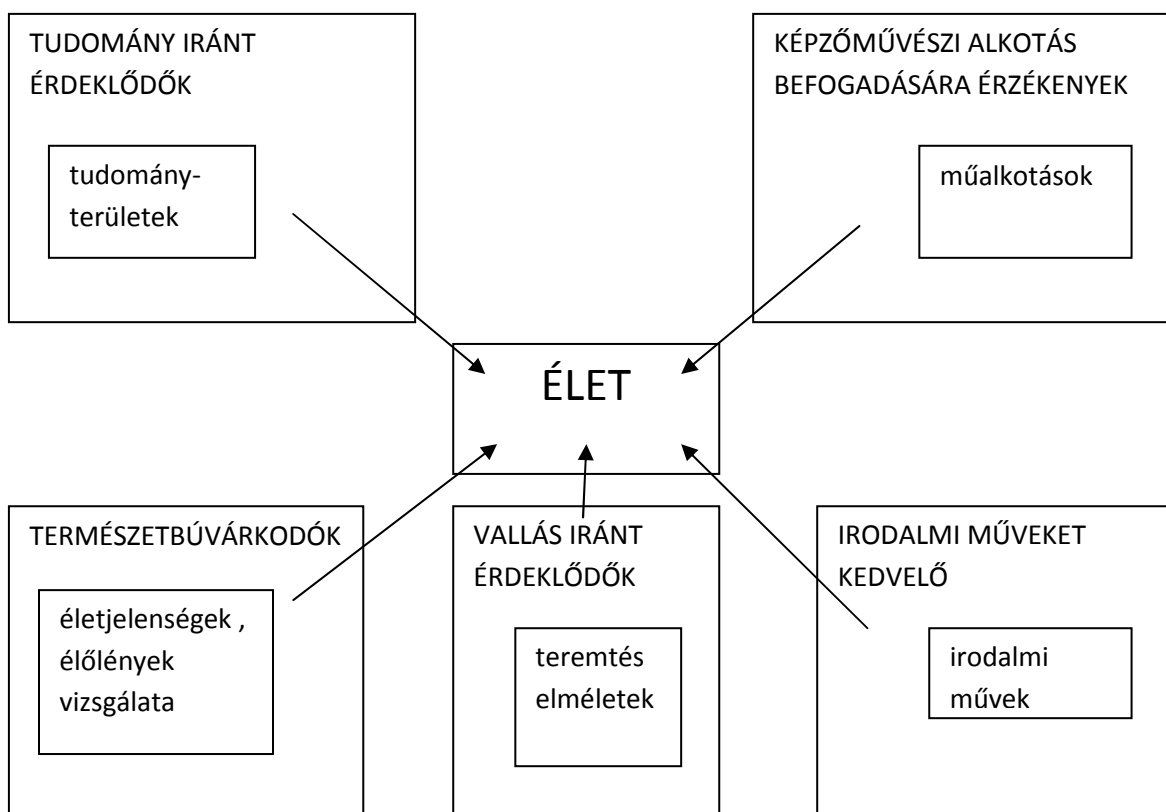
- címléírás
- vázlat, kiemelés

III. Készüljétek fel a diskurzusra!

- a kiemelések felolvasása
- különbségek és azonosságok megfogalmazása

Csoportos munka.

IV. Egészítsétek ki a gondolattérképet az élet központi gondolata köré! Közelítsétek meg a központi gondolatot a természetbúvár, a képzőművészet iránt érdeklődő, az irodalmi műveket kedvelő, a tudomány iránt érdeklődő szemszögéből.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy az általános iskolások természettudományi gondolkodásában akadályozó tényezők tekinthetjük az olvasásértést gátló olvasási hiányosságokat. Ebből következik a feladat, miszerint a természettudományi tantárgypedagógiának fel kell vállalnia az ismeretközpontú szövegek (a teoretikus szövegek és az empirikus megismerés tapasztalatit rögzítő ismerethordozók) olvasását és megértését segítő tevékenységrendszerek tanítását is. Ehhez elengedhetetlen az olvasási- és szövegértési képességeket fejlesztő pedagógiák és azok módszereinek rendszeres és tudatos alkalmazása a természetismeret-, a biológia-, a fizika-, a kémia- és a földrajzórán is.

Kiss Albert

4. Hogyan tanulnak a zalabéri diákok a kreatív önképzőkörben? – Három műhelyfoglalkozás a tehetségművelés jegyében -

A XX. századi nemzetközi és a hazai pedagógiai irodalom a hetvenes, nyolcvanas évektől egyre nagyobb intenzitással közölte a tanulásról és a nevelésről, valamint e kettő hatékonyságáról szóló legfrissebb írásokat.

Ezek az írások már kétségbe vonják a passzív és reproduktív tanulói magatartás hasznosságát, és hangsúlyozzák az összes pszichikus funkció mozgósításának szükségességét, szemben az emlékezet és a figyelem egyeduralmával. A sikeres tanulás mibenlétét külső és belső tényezőkkel magyarázzák, egyebek mellett a tanulói aktivitásban és produktivásban, az egyoldalúság feloldásában, a probléma-megoldásos, felfedezési tevékenykedtetésben, a valóságos kommunikációs helyzetek megteremtésében, a tanulás idejének individuális tervezésében, az előzetes tudás és affektív magatartás ismeretében határozzák meg. (I.: Báthory Zoltán: *Tanítás és tanulás*; Tankönyvkiadó; Budapest, 1987.)

Ma is vállaljuk és valljuk ezeket a tanulásról szóló gondolatokat, elméleteket, természetesen

kiegészítve a közben végbement társadalmi és technikai változásokkal. Nem feledhetjük, hogy az új tudáshordozók új készségek elsajátítását követelik meg, és a tanuláskutatás ismét izgalmasnál izgalmasabb kérdéseket vet fel. Mi pedagógusok pedig folytonosan keressük és tanuljuk az új és hatékony tanulási módszereket, mert tudjuk, hogy ha az iskolánk nem elég inspiráló, nem jelent kihívást, akkor a tanítványok passzivitásra ítéltetnek. Tehát a tanulás minden bizonnyal kell, hogy rendelkezzen örömszerző – játékosságot, érdeklődést figyelembe vevő, kíváncsiságot serkentő – funkcióval is, de nem mellőzheti a kitartást, a kihívást jelentő erőfeszítést, a gyakorlást.

E bevezetővel kívántam a háttérét megformálni annak a kísérletnek, amiről az írásom további részében szólok. A zalabéri iskolában a **TÁMOP-3.4.4 nyertes pályázat- Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája (KGYTK) projekt-részeként** szerveztük meg a kreatív önképzőkört 3-8. osztályosoknak. Ennek az önképzőkörnek a különlegessége az eltérő korosztály együtt tanulása, a

tanítási, ezen belül a szakértői dráma beemelése, a több tanáros, több színterű tanulásszervezés és-irányítás.

Ezt a modellt egy tehetséggyógyító nyári táborban próbáltuk ki először, majd szeptembertől iskolai keretben is folytattuk.

A kreatív önképzőkör foglalkozásai közül néhányat már nyitottá tettünk, hiszen tartottunk bemutatóórákat, tehetségműhely-foglalkozásokat. Az első bemutató (Budapesten, a Rózsakerti Általános Iskolában) az ÉLET, majd egy másik alkalommal (Zalabéren) a HIDEG volt az óránk fókuszában. A 28 fős vegyes életkorú gyermekcsoportot háromfelé bontottuk. A csoportbeosztás a

foglalkozást irányító felnőttek feladata volt, így háromféle probléma-megközelítést kínáltunk fel a „játsszóknak”: természettudósok, képzőművészetre érzékenyek, mítoszokat és egyéb irodalmi műveket kedvelők. Ezek az ún. értelmezőtípusok egy drámai kontextusba helyeződtek. Az első alkalommal, az ÉLET apropóján egy idegen bolygó lakóinak „küldtek üzeneteket” a Földről. A mítoszokat, irodalmi műveket kedvelők és létrehozók - amint a többi csoport is- különböző munkaformákban

(egyéni, páros, kiscsoportos), többféle tevékenységet, például hangos és néma olvasást, szövegfeldolgozást, szókinccsfejlesztő gyakorlatokat végeztek, eredetmeséket írtak, képregényeket készítettek. Természetesen előzőleg már a témához kötötten gyűjtöttek információkat az internetről, könyvtárból. Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, vajon hogyan tudnak ehhez a témához kapcsolódni a tanult műveken keresztül, van-e bátorságuk, elegendő fantáziájuk távoli asszociációk kimondására, megjelenítésére.

A természettudósok és képzőművészek csoportja megint csak a saját nézőpontjából közelítette meg a felvetett problémát. A természetet vizsgálók elméleti és tapasztalati megközelítéssel próbáltak válaszokat adni az élet kérdéseire, volt olyan, aki az *Élet a bolygók közt* szöveggel dolgozott, s olyan is, aki a biogén elemek azonosítását végezte. A képzőművészet „szakértői” részben saját munkájukat elemezték, részben Fényes Adolf és Mednyánszky- festményeket hasonlítottak össze az életigenlés és a kételkedés fogalmak mentén. A legfogékonyabbak filozófiai megközelítésekre, bölcséleti megállapításokra is vállalkoztak már.

A közös óra legfőbb célját az alkotói légkör megteremtésében, az alkotásra készítés megvalósulásában, az alkotás tanulásának segítésében, a tantárgyi integrációban, a nyitottságra, befogadásra készenlét feltételeinek felkínálásában foglalmaztuk meg.

A szándék és a cél a HIDEG témát feldolgozó foglalkozásnál is hasonló volt. A csoportok elnevezésében történt némi változás, hiszen az irodalom képviselőit felváltották a társadalmi szerepet vállalók, akik mint „galériatulajdonosok” karitatív tevékenységet folytattak, s egy többszörös gondolatátársítás révén a hidegtől a hajléktalanokig jutottak. Nagyon szép programtervezetet hoztak létre fiktív szerepekben, beemelték az elektronikus és az írott sajtót is, hogy felhívják a segíteni képes réteg figyelmét a segítségnyújtás fontosságára.

A „tudományokat képviselők” gondolatátérképen mutatták be a téma tudományos megközelítési lehetőségeit, használták A tudomány térképét (A tudomány térképe. Főszerkesztő: Schranz András; Keraban Kiadó; 1995.), témaszűkítést végeztek, kérdéseket foglalmaztak meg.

A művészeti alkotások befogadói és létrehozói az érzelmek elhidegülését társították a főtémához. Festményeket elemeztek, míg mások festményeket és grafikákat hoztak létre, végezetül rövid értelmezéseket is fűztek saját alkotásaikhoz.

A harmadik nyitott óránk egy művészeti műhelyfoglalkozást reprezentált. A foglalkozás egy drámaóra-adaptációra épült (*Romankovics Edit: Héra bosszúja; Drámafoglalkozások gyerekeknek, fiataloknak. Szerk.: Kaposi László; Magyar Drámaped.-i Társaság- Magyar Művelődési Intézet, Bp.1999.*) A hatalomhoz való viszonyok ábrázolása, a művészi szabadság vállalása vagy feladása, önálló döntéseink következményeinek beláttatása volt a legfőbb célja. Ezt a célt egy komplex

drámaórával kívántuk elérni, ahol olyan etikai problémák kerültek terítékre, amelyeket szerepekhez kötött játékokkal vagy szerepen kívül beszélgetésekkel közelítettünk meg, vagyis görög istenek szerepében „az emberi teljességről” szólt a diskurzus és a játék.

Összefoglalóként azt szerénység nélkül megállapíthatom, hogy ezeken a stúdiókon hatékony képességfejlesztés és tehetségművelés valósult meg, a tanítványok kedvvel vettek benne részt, hiszen örömteli alkotó munkát végeztek együttműködve társaikkal és tanáraikkal. A tanulás funkciói teljesülhettek, mert érvényesült a motiválás, az aktivizálás és a differenciálás.

A dilemma azonban továbbra is fennmarad: Miképpen ültethető át ez, vagy más valóban hasznos módszer a mindennapi pedagógiai gyakorlatba? Erről kellene polémiákat folytatni az oktatás szakembereinek, mert abban biztosan egyetértünk, hogy Pléh Csaba akadémikus megállapítása evidencia: „[...] a tudás egyúttal a felemelkedés, a szegénységből kivezető út. Mindent meg kell tenni, hogy szellemi értelemben ne legyen kasztosodás.”

Cseh Németh Zsuzsanna

5. Óravázlatok

- 5.1.természetismeret 5.o. (olvasási képességek fejlesztése)
- 5.2.kreatív önképző kör, fókuszban a FÉNY
- 5.3.kreatív önképző kör, fókuszban a HIDEG
- 5.4.kreatív önképző kör, fókuszban az ÉLET

Kiss Albert
Cseh Németh Zsuzsanna
Cseh Németh László

Olvasási képességek fejlesztése a természetismeret tanításakor

Téma: A kukorica 5. osztály

Kiss Albert

Zalabéri Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda

Zalabér	A csoport	B csoport
Utasítás 1.	A pároddal együtt dolgozz! (tk. 40- 41.o.) Hangos olvasás (blattoló) Felváltva olvassátok a tankönyv szövegét úgy, hogy mondatonként váltsátok egymást! Figyelj a társad olvasására, számold a tévesztését: mást olvas; többször kezdi a szót olvasni; kihagy betűt, vagy szót	
Utasítás 2.	<p>Könyvtármunka párban <i>néma szövegértő olvasás</i></p> <p>Melyik lexikonban, enciklopédiában, könyvben találtok leírást, magyarázatot a kukorica szóval kapcsolatosan? Csoportosítsátok a könyveket</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lehet benne a kukoricáról - Nem valószínű, hogy van benne a kukoricáról <p>Készüljetek fel két-két találat ismertetésére:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismertesd a könyvet (címléírás)! <p>Olvasd fel az információt!</p>	<p>Keresés interneten egyéni munka <i>néma szövegértő olvasás</i></p> <p>Írd be a keresőbe: kukorica.lap.hu Klikkelj sorjában Kukoriva.lap.hu Növényvédelem, növényvédőszer ... A kukorica kártevők ellen (IKR technológia)</p> <p>Válaszolj a kérdésekre!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Miként biztosítható egyöntetű növényállomány és optimális tőszám? 2. Milyen elemmel bővült a kukorica termesztéstechnológiája? 3. Milyen kártétellel számolhatunk a 2001 évtől kezdődően?
Utasítás 3.	<p>Hangos olvasás Keresd meg a szövegben a szót, amit felolvasok és olvasd fel az utána következőt! Nem kell megvárnod míg felszólítalak!</p>	

<p>Utasítás 4.</p>	<p>Ismertesd a könyvtári munka megoldását! Hangos olvasás felkészülés után</p>	<p>Néma szövegértő olvasás Keress meg a szövegben az alábbiakat és másold le a mondatot a füzetedbe! 1. ... Dél-Amerikából... 2. ... behálózza a talajt ... 3. ... nem találjuk együtt ... 4. ... címer... 5. ... torzsa ... 6. ... a búzához hasonló... 7. ... magas liszttartalmú ... 8. ... fontos állati ...</p>	<p>Néma szövegértő olvasás 1. ... Dél-Amerikából... 2. ... behálózza a talajt ... 3. ... nem találjuk együtt ... 4. ... címer... 5. ... torzsa ... 6. ... a búzához hasonló... 7. ... magas liszttartalmú ... 8. ... fontos állati ...</p> <p>Keress meg a szövegben a fentieket és fogalmaz meg kérdést a társadnak!</p>	<p>Ismertesd az internetes keresés megoldását! Hangos olvasás felkészülés után</p>
<p>Utasítás 5.</p>	<p>Írd le az állításokat a füzetedbe! Döntsd el igaz vagy hamis az állítás! néma szövegértő olvasás 1. A kukorica csak 1520-ban került Dél-Amerikába. 2. A vastag, bütykös szára belül tömött. 3. A torzsa virágaiból hiányzik a termő. 4. A termesztéséhez sok meleg, bőséges csapadék</p>	<p>Olvasd fel a megtalált mondatokat! Hangos olvasás</p> <p>Olvasd fel a csírázással kapcsolatos otthoni kísérleted eredményeit! egyéni feladat Hangos olvasás felkészülés után</p>	<p>Ismertesd a feltett kérdéseket! Hangos olvasás</p> <p>Kapcsolódj a csoportod munkájába!</p>	<p>Csomagolópapíron dolgozz! néma szövegértő olvasás Szükséges: A munka felosztása Ismeretek gyűjtése a papírlapra</p> <ul style="list-style-type: none"> - A kukorica megfigyelése - Tankönyv - Szótár - Lexikon

		<p>Hasonlítsd össze a csíráztatás eredményét! (A csoportban) Gyököcske Sziklevelek száma A gyökér elágazása A hajtás levélkéje Fogalmazd meg igaz vagy hamis állítást a megfigyeléseid alapján! (írd le a füzetedbe!)</p>	<p>Figyeld meg a kukorica növényt! Megfigyelési szempontok : A gyökér (bojtossága) A szár (tömörsege, bütykössége) A levél (szárölelése, párhuzamos levélerezete) A torzsa (csuhéja, szemtermése, haja) A címer (alakja, osztottsága)</p>	
	<p>A feladat megoldásának ellenőrzése. Hangos felolvasás</p>			
	<p>Írj magadtól 3 igaz és 3 hamis állítást a tankönyv szövege alapján a társadnak!</p>			
<p>Utasítás 6.</p>	<p>Értékelj a B csoport megoldásának bemutatását!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Értékelési szempontok <ul style="list-style-type: none"> – Kommunikáció <ul style="list-style-type: none"> • hangerő • hangképzés • helyes ejtés • kapcsolattartás a hallgatósággal – Tartalom <ul style="list-style-type: none"> • a szöveg felépítése (bevezetés, kifejtés, lezárás) • a szöveg tartalmi gazdagsága (ismeretek mennyisége, minősége) • forráshasználat (címléírás, hivatkozás) • szemléltetés (párhuzam a tartalom és az illusztráció között) – Együttműködés <ul style="list-style-type: none"> • segítség nyújtása, elfogadása a csoporton belül • feladat és munkamegosztás • szerepvállalás a csoporton belül 		<p>A megoldás bemutatása az A csoport számára felkészülés utáni hangos olvasás</p>	
<p>Utasítás 7.</p>	<p>Olvassátok fel az igaz vagy hamis állításokat a B csoportosoknak! felkészülés utáni hangos olvasás</p>		<p>Döntsétek el, hogy a felolvasott állítások igazak, vagy hamisak!</p>	

Saját alkotás elemzésétől a műelemzésig

Cseh Németh László

Hasonlítsd össze a két művet!

Caravaggio: Gyümölcskosár 1596 (22)

Forrás: Bálványos Huba:

Estétikai – művészeti ismeretek, nevelés.

Balassi Kiadó Budapest, 1988.

Caravaggio: Gyümölcskosár (22.)

A gyümölcs – csakúgy mint a búzalkalász – a mezőgazdasági kultúra szimbóluma, ilyenként ábrájuk jelvény-motívumként is gyakran szerepel. A gyümölcs esztétikai tárgy, formája érzékletesen informál arról, hogy az ember lényegéhez tartozik létfeltételei megteremtésének képessége. Ilyen gyümölcsök ember nélkül nem volnának. A magukat kínáló gyümölcsök békéje, festett „állandósága” az emberi élet ember teremtette komfortját, biztonságát fejezi ki. Caravaggio képe a reneszánsz életöröm szülötte, e tekintetben valóban fennáll az életszemlélet rokonsága a római és az itáliai reneszánsz kultúra között.

A műelemzést segítő kérdések:

1. A gyümölcs minek a szimbóluma?
2. A gyümölcs formája miről informál érzékletesen?
3. Mit fejez ki a gyümölcs békéje, festett állandósága?
4. Milyen életöröm szülötte Caravaggio képe?
5. Melyik két kultúra életszemlélet rokonsága áll fenn az életöröm tekintetében?
6. Számodra melyik életérzéseket sugározza a mű?
(arányosság – aránytalanság; ritmus – ritmustalanság; szimmetria – aszimmetria; rend – káosz)

Derkovits Gyula: Halas csendélet 1928 (29)

Forrás: Bálványos Huba:

Esztétikai – művészeti ismeretek, nevelés.

Balassi Kiadó Budapest, 1988.

Derkovics Gyula: Halas csendélet (29.)

A tengeri hal nem szelídített állat, de ebben az esetben a füstölt, táplálékká alakított állapotban már munkatermék, s ilyenként áruvá társadalmiasult esztétikai tárgy. Annak pedig, aki megvette immár kínálózó, szép illatos, fogyasztanivaló. ...

Derkovits a kollázs technikával nemcsak a hal ínycsiklandó valóságát igyekezett megteremteni a képen, de a környező társadalmi valóság fojtogató kisszerűségét is kifejezte a hal csomagolópapírjával: amikor a felületet világosítani kellett, a képbe ragasztott eredetin fehérrel gondosan körbekerülgette a fűszeres számösszeadásait, mert az fontos és hitelesítő dokumentum. ...

... az áru minden, s elmondja a kapitalizmus kispolgári illúzióját, hogy aki spórol, iparkodik, még Ford is lehet. Egyik vevőnek számol a papírhalmoz tetején, a következőnek abba csomagol ...

A műelemzést segítő kérdések:

1. Milyen tárgynak tekinthető a hal?
2. Annak, aki megvette mivé válik a füstölt tengeri hal?
3. A hal ínycsiklandó valóság mellett mit fejez még ki Derkovics?
4. Mivel hitelesítette a kisszerűséget?
5. Az áru minek a kispolgári illúziója?
6. Számodra melyik életérzéseket sugározza a mű?
(arányosság – aránytalanság; ritmus – ritmustalanság; szimmetria – aszimmetria; rend – káosz)

Zalabér	Komplexen funkcionáló tehetségműhely „Kreatív önképző kör”		Pedagógusok: Cseh Németh Zsuzsanna Cseh Németh László, Kiss Albert
	Életkor szerinti heterogén csoportok (3-8. osztályos tehetségigéretes és tehetséges)		
	TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEKRE FIGYELŐK	TÁRSADALMI SZEREPET VÁLLALÓK	MŰVÉSZETI ALKOTÁST LÉTREHOZÓK
indítás 1 perc	Fókuszban a FÉNY! (értelmező típusok szabad asszociatív képességeinek fejlesztése)		
	Készítsünk gondolattérképeket és közben néhányan mutassátok be vendégeinknek hogyan ki-kinek holt tart az alkotásában. Instrukciók (lásd feladatok)		
15 perc	Hol tartunk most? A cápa, Bér vára, A jövő autója, Ifjú polgárőrség, Esély és ösztönzés DÖK, Kémiai kísérletezés segítése		
	Párhuzamosan a „Hol tartunk most?” tájékoztatás ideje alatt ...		
	Készítsünk gondolattérképet fókuszban a FÉNY		
	Készítsünk gondolattérképet szótárak, lexikonok, enciklopédiák felhasználásával! (forráshasználat)	Szabad asszociációk egymás fogalmára a fénytől kiindulva; Fürtábla: Asszociációk rendezése Fény- remény: Kérdések megfogalmazása	Művész szerepben alkotók (a fény hangulati hatás megjelenítése (folytasd az alkotásodat) műelemzők (a fény hangulati hatása Monet műveiben) diskurálók (gondolati térkép a művész megéli, átérzi a fény hangulati hatását a saját környezetében (épített környezet, társadalmi környezet, természeti környezet)
4 perc	Végezzünk témaszűkítést egy – egy gondolat mentén	Bemutató	
3 perc		Václav Havel gondolata (értelmezés)	Bemutató műelemzők
3 perc	Bemutató	Szerepkínálat	
6 perc	A FÉNY kapcsolata a saját tudományos diákköri munkáddal Bővítsd a gondolattérképet!	(Galériatulajdonosok szerepében egy vándorkiállítás („Emelt fővel”) programjának előkészítése a sajtó bevonásával	Bemutató Alkotók saját műelemzése
5 perc		Bemutató	
8 perc	Gondolattérképek bemutatása „Kérdések órája”		

Zalabér	Komplexen funkcionáló tehetségműhely „Kreatív önképző kör”		Pedagógusok: Cseh Németh Zsuzsanna Cseh Németh László, Kiss Albert
	Fókuszban a HIDEG		
	Életkor szerinti heterogén csoportok (3-8. osztályosok) (tehetségigéreteket és tehetségek)		
	TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEKRE FIGYELŐK	TÁRSADALMI SZEREPET VÁLLALÓK	MŰVÉSZETI ALKOTÁST LÉTREHOZÓK
indítás	Mai a HIDEG fogalmat helyezzük fókuszba.		
1 perc	Készítsünk gondolattérképeket és közben néhányan mutassátok be vendégeinknek hogy ki-ki holt tart az alkotásában. Instrukciók (lásd feladatok)		
16 perc	Hol tartunk most? Bér vára, szobanövények, disznótartás, a jövő autója, ifjú polgárország, zalabéri kastély, fából bizsu, udvarlás, DÖK		
	Párhuzamosan a „Hol tartunk most?” tájékoztatás ideje alatt ...		
	Gondolattérkép tantárgyi integráció, interdiszciplináris megközelítés Schranz András: A tudomány térképe. Keraban Kiadó, 1995	Gondolattérkép karitatív tevékenység tervezése (Hírekből kiindulva ...)	Alkotás indítása Alkotások folytatása Gondolattérkép az érzelmek elhidegüléséről. Téma szűkítése ...
6 perc			Műelemzés (saját alkotás, műalkotás)
	A gondolattérkép bemutatása		
12 perc	Egy múlt évi diákalkotás bemutatása Kérdésfelvetés az előadónak		
	„Kérdések órájára készülés” (egyéni munka az előadás közben) Fogalmazd meg kérdéseket a gondolattérképpel kapcsolatosan! Ragaszd fel az előadás közben a gondolattérképre!		
2 perc			A témaszűkítés bemutatása
5 perc		A gondolattérkép bemutatása	
3 perc	A megfogalmazott kérdések bemutatása		

Zalabér	Komplexen funkcionáló tehetségműhely „Kreatív önképző kör”			Pedagógusok: Cseh Németh Zsuzsanna Cseh Németh László, Kiss Albert
	Fókuszban az ÉLET			
	Kiss Albert irányításával	Cseh Németh László irányításával	Kiss Albert irányításával	Cseh Németh Zsuzsa irányításával
	Tudományon keresztül szemlélők	Képzőművészet iránt érzékenyek	Természet-búvárok	Mítoszokat és irodalmi műveket kedvelők
indítás Utasítás 1.	A Pioneer – 10 űrszonda üzenete 1972. (forrás: http://www.nyest.hu/hirek/az-aranylemezes-voyagertol-az-intergalaktikus-chipsreklamig)			
	Válasz érkezett az üzenetre, amelyet a NASA munkatársai megfejtettek. Ebben az áll, hogy nektek címeztek az idegenek egy kérdést. Azt szeretnék megtudni tőletek, gyerekektől , hogy mi az az élet? Küldjétek nekik információkat, információforrásokat az életről az űrből érkező adathordozón.			
Utasítás 2.	Állítsunk össze együtt gondolattérképet az életről! A gondolattérkép alapjaként az elmúlt hetek alatt végzett tevékenységeket és az eközben készített saját alkotásokat használjuk fel. (anyanyelv és irodalom, természetismeret, környezet és vizuális kultúra, tudományos diákkör)			
Utasítás 3.	A munka közben fogalmazzatok meg csoportonként egy-egy értelmező (összegző, tömör) állítást az életről!			
Utasítás 4. csoporton belül	<i>Néma szövegértő olvasás</i>	<i>Néma olvasás, szövegalkotás</i>	<i>Néma olvasás, szövegalkotás</i>	Hangos olvasás (5 perc) Blattoló olvasás: Prométheusz című mítoszcsoport felolvasása forrás: irodalomkönyv
	Keress tudomány főágakat és ágakat, amelyek kutatási tárgya lehet az élet! (egy-egy mondatot olvass fel, amely igazolhatja a feltevéseid) forrás: Schranz András: A tudomány térképe. Keraban Kiadó, 1995.	Készülj fel a saját képzőművészeti alkotásod elemzésére! forrás: saját készítésű mű elemzésének szövege Hangos olvasás (4 perc) Olvassd fel a saját képzőművészeti alkotásod elemzését, hogy mit jelenít meg a mű az életből!	Készülj fel a biogén elemek azonosítási tapasztalatainak felolvasására, elmondására! forrás: saját készítésű feljegyzés, rajz <i>Internethasználat</i> Írd be a www.astronet.hu Klikkelj a „tények&talányok „ linkre Talányok Földön kívüli élőlény az indiai esővízben Élet a bolygók között? Mit olvastál az „Élet a bolygók közt” című szövegben?	<i>Néma olvasás, felkészülés</i> Készülj fel a saját készítésű eredetmeséd felolvasására! Készülj fel a Kalevalához készített képregényed bemutatására! forrás: Vikár Béla (ford): Kalevala www.mek.niif.hu/02600/02684/02684.htm

			Készíts vázlatot és készülj fel a hangos felolvasására	
		<p><i>Néma szövegértő olvasás</i> Hasonlíts össze két műalkotást: Fényes Adolf: Anyaság 1901 (255) ; Mednyánszky László: Verekedés után 1890 körül (253) Fogalmazd meg, hogy melyik kép életigenlő és melyik kétkedő a műelemzést segítő szempontok alapján. forrás: Bálványos Huba: Esztétikai művészeti ismeretek nevelés. (Balassi Kiadó, Budapest, 1998.)</p>	<p>Hangos olvasás (2 perc) Ismertesd a biogén elemek azonosításának tapasztalatait a feljegyzésed alapján!</p>	<p>Készülj fel Aiszküloosz: Leláncolt Prométheusz című dráma egyik részletének felolvasására. (Erő és Héphaisztosz párbeszéde, Prométheusz monológja) forrás: Aiszküloosz: Leláncolt Prométheusz</p>
	<p><i>Néma szövegértő olvasás</i> Olvasd el A filozófia története az ókortól a napjainkig című könyv 101. oldalán Van Gogh: Parasztcipők festményének elemzésének részletét. Olvasd fel a szövegből azt a részletet, amely azt fejti ki, hogy mitől érezhetjük otthonosan magunkat! forrás: Hidas Zoltán szerk.: A filozófia története az ókortól napjainkig. Vince Kiadó, 2008.</p>	<p><i>Néma szövegértő olvasás</i> Olvasd el a Fényes Adolf: Anya című festményéhez készült műelemzést. Írásban válaszolj a feltett kérdésekre! Készülj fel a kérdések és a válaszok felolvasására. forrás: Bálványos Huba: Esztétikai művészeti ismeretek nevelés. (Balassi Kiadó, Budapest, 1998.) 147. oldal</p>	<p><i>Felkészülés az olvasásra, szövegalkotásra</i> Milyen tevékenységekkel ismerheti meg az ember a természeti környezetét? (hagyma, színanyagok, csíráztatás, Kiserdő) forrás: saját megfigyelések, vizsgálatok, feljegyzések</p>	<p>Hangos olvasás 5 perc Olvasd fel az eredetmesédet! Olvasd fel a képregényedet! Olvasd fel a drámarészletet!</p> <p><i>Szövegalkotás:</i> A kiemelt párbeszéd és monológ átírása a XXI. század nyelvezetére, a szleng használata is megengedett</p>
Utasítás 5. Hallgassuk meg a	Hangos olvasás 3 perc Ismertesd a			

csoporthoz tartozó megoldásait!	megoldásodat, és olvasd fel hangosan a feltételezést! Olvasd fel a megadott műelemzés értelmezését!			
			Hangos olvasás 3 perc Ismertesd az internetes keresés eredményét!	
		Hangos olvasás Ismertesd a műelemzést! 5 perc		
			Hangos olvasás 3 perc Ismertesd a megoldásodat (tevékenységek a természet megismeréséhez)!	
				Hangos olvasás 3 perc Ismertesd a megoldásodat!
Utasítás 6.		Kupaktanács: „Értelmező típusok” köre 5 perc		
		Olvasátok fel a megfogalmazott tömör állítást az életről! Milyen információforrást telepítsünk fel még az úrból érkező adathordozóra?		